

УДК 821.161.2:81'255.4

О. Б. Тетеріна

Ю. БОЙКО-БЛОХИН: ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розглянуто перекладознавчі погляди Ю. Бойка-Блохина у контексті сучасної компаративістики. Проакцентовано багатоаспектність в осмисленні еміграційним ученим художнього перекладу як наукової проблеми, з акцентом на підпорядкуванні суто перекладацьких питань (важливих для розвитку мистецтва перекладу та формування перекладацьких традицій), – загальнолітературним. Обґрунтовано актуальність і нині потрактування Ю. Бойка-Блохина функціональності художнього перекладу в національному літературному розвитку.

Ключові слова: художній переклад, національна література, стимул, інонаціональний художньо-естетичний досвід, інтерпретація.

Постановка проблеми. За доби мультикультуралізму та глобалізації зростає інтерес порівняльного літературознавства, зокрема й вітчизняного, до проблеми художнього перекладу. Учені все більше наголошують на вивченні перекладу як суттєвого компонента літературної полісистеми з погляду його функціональності у національному літературному поступові [2; 16; 23; 24; 27].

Одним з перших розглянув переклад як самостійне явище літературного процесу, що «входить в ширший контекст певного періоду розвитку вітчизняної літератури» [13, с. 127] Д. Дюришин, який «традиційно підключає компаративістику до історії літератури в широкому сенсі» [19, с. 42].

Думку про суттєву роль перекладу в історії літератури поділяє С. Баснет. Дослідниця вважає, що «історія розглядає переклад як ключовий складник урівноваженого інформаційного потоку», та стверджує «необхідність розташування історії перекладу у центрі будь-якого компаративного дослідження» [2, с. 20].

Окреслюючи сучасний рівень вивчення перекладу у межах потрактування цього феномену як особливого «прошарку художніх творів, що займають вповні визначене місце в системі літературних взаємозв'язків», П. Топер обґрунтовує концептуальний висновок: «вихідною для визначення місця і ролі перекладів у міжмовних літературних взаємозв'язках повинна бути думка про створення нових естетичних цінностей на рідному ґрунті» [23, с. 17].

Науковці висловлюють подивування, чому «компаративістика як галузь науки так довго не визнавала важливості дослідження художнього перекладу» [2, с. 19]. Це, своєю чергою, актуалізує думки та ідеї українських учених, які, випереджаючи свій час, замислювалися над питаннями сприйняття та творчого переосмислення зарубіжного художнього досвіду ще в другій половині XIX століття – на етапі зародження української компаративістики [1; 11], розглядаючи у такому контексті й художній переклад [22].

У зв'язку з тим, що такий підхід до перекладу в підрадянській Україні зазнав викривлень / деформації, з огляду на абсолютизацію зв'язків літератур народів колишнього СРСР з російською, на особливу увагу заслуговують праці еміграційних дослідників [10; 25]. Застосовуючи зарубіжну модерну методологію, учені діаспори (Ю. Бойко-Блохин, В. Державин, І. Качуровський, Л. Рудницький та інші) плідно

розвивали погляди своїх попередників (М. Драгоманов, М. Зеров, П. Куліш, О. Потебня, Леся Українка, П. Филипович, І. Франко та інші), зокрема, й на проблему перекладу, яка розглядалася у багатьох аспектах. Особливу увагу привертала художній переклад як вагомий чинник національного літературного поступу. Такий підхід визначає і перекладознавчі погляди Ю. Бойка-Блохина.

Літературний огляд. Науковці неодноразово вказували на різновекторність літературознавчої діяльності вченого [18; 20]. Це засвідчують і праці, у яких основну увагу зосереджено на систематизації та популяризації наукової та епістолярної спадщини еміграційного дослідника [8; 21]. Важливе значення мають роботи, присвячені осмисленню літературно-критичних «обріїв» Ю. Бойка-Блохина [14; 15]. Високо поціновує внесок ученого в міжнародну славістику німецький літературознавець Ф. Шольц [28].

Варто зауважити, що окремого докладного розгляду потребує науковий доробок Ю. Бойка-Блохина як компаративіста, зокрема й перекладознавчі праці, залишаючись досі поза увагою дослідників, що великою мірою пояснюється їхньою малоприступністю в Україні. Цим зумовлюється **актуальність** пропонованої статті.

Мета та завдання дослідження. Аналіз перекладознавчих поглядів Ю. Бойка-Блохина є **метою** цієї студії. Її **завдання** полягають в осмисленні багатоаспектності художнього перекладу як наукової проблеми в концепції вченого-компаративіста; у визначенні особливостей трактування дослідником функціональності художнього перекладу в розвитку національного письменства, з огляду на виявлення його специфіки; з'ясування ролі наукового набуtku Ю. Бойка-Блохина у забезпеченні неперервного поступу вітчизняного порівняльного літературознавства.

Виклад основного матеріалу. Ю. Бойко-Блохин осмислював проблему перекладу у різних «проекціях», що засвідчують праці вченого, у яких обґрунтовується значення перекладу як чинника національного літературного розвитку у світовому просторі [3; 4] та розвідки, у центрі уваги яких власне перекладацькі питання, що розглядалися в широкому загальнокультурному контексті, з огляду й на рецепцію.

Варто проакцентувати, що особлива увага Ю. Бойка-Блохина як літературознавця, компаративіста до проблеми стилю (це об'єднує дослідника з В. Державиним, Д. Чижевським та іншими еміграційними вченими) визначала і його погляди на переклад як чинник національного літературного розвитку.

Із українським романтизмом Ю. Бойко-Блохин пов'язував великі перспективи щодо «створення повноціної літератури» [3, с. 263]. Учений підкреслював прагнення вітчизняних романтиків «поставити українську літературу в її ідейному й мистецькому рівні на ступінь розвинених європейських літератур» [3, с. 263], акцентуючи увагу на тому, що на власний ґрунт перенесено різноманітні літературні жанри, літературні прийоми, різноманітні форми версифікаторської техніки. Винятково важливого значення у зв'язку з цим Ю. Бойко-Блохин надавав художньому перекладові, особливо поцінуючи у цьому контексті внесок П. Куліша. Вчений констатував широкий діапазон перекладацької діяльності митця слова, відзначаючи його тлумачення Святого Письма, творів Міцкевича, Пушкіна, Шіллера, Гете, Гайне, Байрона. Що ж до Кулішевих перекладів драм Шекспіра Ю. Бойко-Блохин особливо наголошував на великій загальнокультурній «місії», якою вони були зумовлені. Дослідник зауважував, що П. Куліш прагнув «відіграти ролю Шлегеля і Тіка для України», шекспіріана яких «надзвичайно сильно вплинула на розвиток романтичної духовності в Німеччині» [3, с. 255]. Однак, підкреслюючи велике значення перекладів Куліша у розвитку ще не достатньо розробленої на той час

української літературної мови та осмислюючи їхнє значення у контексті стильового поступу української літератури, Ю. Бойко-Блохин змушений визнати: «кінцевий ефект ні в якій мірі не міг іти в порівняння з німецьким прикладом» [3, с. 255]. Головну причину цього автор пов'язував не так із цензурними умовами, як із «запізнілістю задуму» Куліша. «У 80-х роках, – аргументував учений свою думку, – ...літературні зацікавлення стали формуватися лінією реалізму. Шекспір, перекладений мистецькими засобами романтики не міг стати «одкровенієм» для цієї доби» [3, с. 255].

Осмислюючи переклади, з огляду їх функціональності в жанрово-стильовому розвитку вітчизняної літератури, Ю. Бойко-Блохин виокремлював Марту Писаревську як перекладачку сонетів Ф. Петрарки, О. Шпигоцького та Л. Боровиковського – як інтерпретаторів сонетів А. Міцкевича, А. Метлинського – як тлумача творів Ю. Кернера, Л. Уланда, Ф. фон Маттіссона, А. Еленглегера, Ф. Челяковського. Вчений наголошував на ролі перекладу не лише як засобу розвитку мови, джерела змістового та формального збагачення й оновлення української літератури, а і як стимулу, імпульсу – творчого переосмислення інонаціонального художнього досвіду на власному ґрунті (ця проблема винятково актуальна й нині).

Автор звертає увагу на байронівські мотиви в оригінальній творчості М. Костомарова, який перекладав твори англійського поета. Вказуючи на захоплення західноєвропейських романтиків орієнтальними мотивами, дослідник констатував, що «з українських романтиків шлях до орієнтальної тематики прокладав Куліш («Магомед і Хадіза», «Маруся Богуславка»)» [3, с. 255]. Та чи не найпромовистішим у цьому контексті вченому видавався досвід І. Франка як перекладача Байронового «Каїна». Ю. Бойко-Блохин, який надавав принципового значення рецепції Байрона українською літературою [26], писав: український митець, «прокладаючи важкий шлях стильових шукань ... уважно придивлявся до поетичної фактури романтизму першої половини XIX віку» [5, с. 121]. Не випадково англійський романтик викликав особливу увагу І. Франка і як ученого, і як перекладача, і як письменника. Ю. Бойко-Блохин звертає увагу на те, що український поет «в епоху реалізму написав “Смерть Каїна”» [4, с. 90]. Саме з цією поемою вчений пов'язує великий «стильовий стрибок» у Франковій творчості – від реалізму до неоромантизму. Дослідник надає особливого значення Франковому перекладові Байронового «Каїна» 1879 року, який вважає «попереднім підготуванням» до написання оригінального твору [4, с. 100]. З цим міркуванням суголосні й інші франкознавці. Це потверджував і сам автор. Хоча вчений зазначає, що «стиль Франкового перекладу не можна назвати романтичним ... фактура Байронового романтичного слова була авторові «Тюремних сонетів» ще чужа, і, можливо, поставала перед ним як мистецьке завдання. А вже напевно відчув він як завдання, - застанову над тими вічними проблемами, які підніс Байрон у своєму творі» [4, с. 100]. Ю. Бойко-Блохин, таким чином, обґрунтовує роль перекладу, – як стимулу, імпульсу, – в творчому розвитку митця, а ширше – в національному літературному поступові, як на змістовому, так і на формальному рівнях.

Праці вченого вповні засвідчують підхід, заснований на усвідомленні того, що «поряд із перекладом мов і текстів варто говорити і про переклад авторів, напрямів і літератур» [24, с. 85] (на цьому наголошують сучасні дослідники).

Особливість перекладознавчої концепції Ю. Бойка-Блохина полягає в тому, що учений розглядає суто перекладацькі питання (метод, принципи перекладу, вимоги до нього – відповідність відтворення змісту і форми першотвору, його віршового розміру, збереження еквілінеарності, образності, мелодійності, національної специфіки, враження, яке викликає оригінал, його стилістичних особливостей, лінгвостилістичний аналіз) у широкому історико-літературному та навіть загальнокультурному контекстах.

Зокрема історію німецькомовних перекладів Шевченкових творів [6] учений простежує, з огляду на питання «входження» української літератури в світовий міжкультурний простір та формування її місця в ньому.

Якість перекладу, на переконання Ю. Бойка-Блохина, безпосередньо впливає на сприйняття митця слова в інонаціональному середовищі. В цьому дослідник суголосний із поглядами У. Вайсштайна, який надає особливо важливого значення сприйняттю твору як «дії» (рецепції), що розмежовує американський учений із поняттям «впливу» [9, с. 21–22]. «Відсутність видатних перекладацьких рішень, – як вважає У. Вайсштайн, – може в деяких випадках бути причиною того, що класикові певної національної літератури не забезпечені світова слава і тривалість у рецепції. (Такої долі особливо часто зазнають творчі зразки малих літератур)» [9, с. 31]. Цю думку потверджує Ю. Бойко-Блохін. Учений зауважує, що на основі німецькомовного перекладу Шевченкових творів Й. Г. Обріста формувалися перші «не надто прихильні погляди на творчість нашого генія» [6, с. 168]. Те ж саме стосується і спроби німецькомовного перекладу «Кавказу» У. фон Франквелля. «Здається, саме ці переклади, – констатував дослідник, – надовго вбили в Німеччині інтерес до Шевченка» [6, с. 168]. Учений, акцентуючи увагу на першочергових вимогах до художнього перекладу, наголошує, що Й. Г. Обріс, перекладав не з оригіналу, а з дослівного прозового перекладу, а також використовував уже готові метричні схеми до кожного Шевченкового твору, у наслідуванні яких він вбачав своє головне завдання. У результаті – переклади, «дуже далекі в стильових особливостях і в змісті від оригіналів, ба більше, виразно позначені гвалтом над законами німецької мови» [6, с. 168].

Якісно новий етап у розвитку німецької шевченкіани Ю. Бойко-Блохін пов'язував із Франковими перекладами (80-ті рр.). Учений констатував, що в особі І. Франка-шевченкознавця «твори великого українського класика вперше знайшли гідного перекладача» [6, с. 168]. Варто проакцентувати близькість перекладознавчих поглядів обох учених, які репрезентують різні літературно-історичні епохи. Це засвідчують і їхні вимоги до мистецтва перекладу (показові у цьому контексті праці І. Франка «Шевченко в німецькій одязі» та «Каменярі. Український текст та польський переклад. Дещо про штуку перекладання»).

Для Ю. Бойка-Блохина, як і для самого І. Франка (практика, теоретика та критика перекладу), головний критерій, за яким визначається належна якість іншомовної інтерпретації художнього твору, – це, насамперед, адекватне відтворення змісту і форми оригіналу. Стверджуючи, з цього погляду, високий рівень більшості німецьких інтерпретацій українського перекладача, учений, утім, вказує на порушення принципу еквілінеарності та зауважує, що І. Франко не завжди дотримується розміру оригіналу [6, с. 169].

Ю. Бойко-Блохін звертає увагу на такий суттєвий фактор впливу на сам переклад, як читацька рецепція (що залишається в полі зору і сучасних дослідників [23; 24]). Усвідомлюючи несприятливу атмосферу в Західній Європі, зокрема в Німеччині, для сприйняття Шевченка, як зауважує дослідник, І. Франко «осучаснює» його, «подекуди затушкує Шевченкову релігійність» [6, с. 169] (щоб український поет знайшов визнання серед німецьких соціал-демократів).

Своїм аналізом німецькомовних тлумачень Шевченкових творів учений доводить, що інтерпретації навіть визначних майстрів перекладу «показують наочно, які великі труднощі постають у перекладі такого складного, багатого змістом і формою поета, як Шевченко» [6, с. 170]. Ю. Бойко-Блохін акцентує особливу увагу на своєрідності Шевченкового стилю, який є «ворогом многословности». Його поезія наснажена

глибоким змістом, зауважує дослідник, наголошуючи, що «кожне слово для Шевченка, передусім, носій емоційної образності і певного звучання» [6, с. 170]. Дослідник обґрунтовує виняткову важливість таких характерних ознак Шевченкової поетичної манери, як ритмічна структура фрази, роль паузи. У цьому контексті вчений аналізує недоліки перекладу О. Поповича, хоча й визнає його суттєву перевагу над «зовсім слабкими спробами Обріста і Шпойнарівського». Ю. Бойко-Блохін зауважує, що перекладачева «лискучість стилю згладжує Шевченкову внутрішню напругу». Дослідник вказує й на те, що О. Попович «підганяє» свої переклади під «високий канонізовано – романтичний стиль», не враховуючи, що український поет далеко не скрізь виявляє себе романтиком, та й романтизм його ... індивідуально-своєрідний» [6, с. 170].

Натомість, велику заслугу Ю. Вірґінії (книжечку перекладів якої з Шевченка, вчений вважає «сенсацією», найпомітнішим свого часу «кроком у напрямку ознайомлення німецького читача з українським поетом») Ю. Бойко-Блохін вбачає у «продуманому» доборі творів. Це питання для дослідника має принципове значення, бо саме від нього залежить, наскільки повно розкриється «многогранність творчого обличчя» митця [6, с. 171]. Цю проблему порушують й інші зарубіжні вчені [9, с. 25].

Ю. Бойко-Блохін підкреслює, що у збірці німецької перекладачки (яка охоплює 30 творів Шевченка) представлено різні стилі й жанри, у яких виявив себе український поет.

Дослідник констатує успіхи Вірґінії у перекладі німецькою мовою поезії українського митця, як на змістовому, так і формальному рівнях. Прагнення перекладачки адекватно передати Шевченкові образи, мелодійність, точно відтворити думки першотвору, розмір оригіналу, дотриматися принципу еквілінеарності здобуває поцінування Ю. Бойка-Блохіна. Однак, «труднощі досконалого відтворення к р а с и (курсив. – Ю.Б.-Б.) оригіналу виявляються для поетки здебільшого непосильними» [6, с. 172], – змушений визнати вчений, замислюючись над проблемою неперекладності. У цьому контексті дослідник звертає увагу на те, що переклад Вірґінії здійснено не з оригіналу, а з дослівного прозового перекладу.

Ю. Бойко-Блохін обґрунтовує важливість порівняльного аналізу не лише оригіналу і перекладу, а й різних перекладацьких інтерпретацій між собою. Зокрема, зіставляючи переклад Ю. Вірґінії («Нащо мені чорні брови») з тлумаченням А. Ш. Вутцки (німецької перекладачки, яка відтворювала також поезії І. Франка та Л. Українки і «виявила себе, – як зауважує дослідник, – досить сильним майстром відтворення чужого стилю»), вчений доходить висновку, що «у Вутцки він вийшов співучіший, відповідно до оригіналу, і точніший ... Тут маємо справу з майже ідеальним перекладом поезії раннього, ще не остаточно виробленого, Шевченка» [6, с. 174]. Натомість, розглядаючи у цьому контексті інтерпретації Б. Г. Орліка (який у своєму виданні намагається «поліпшити», за словами Ю. Бойка-Блохіна, переклади Вірґінії), дослідник зауважує, що перекладач «не тільки перекручує зміст, а й емоційний настрій віршу ... міняє тон поезії, вводить риторичні запитання, цілковито чужі стилеві оригіналу» («Ой, одна я, одна») [6, с. 174]), що пояснює «браком зрозуміння особистості Шевченка» [6, с. 174].

Учений високо оцінює переклади Г. Коха (з огляду на «інтимно-духовний зв'язок» автора і перекладача), зауважуючи, що частина з них «перевищує все дотепер зроблене в цій ділянці і заслуговує бути поставленою поруч кращих перекладів І. Франка» [6, с. 179]. Однак й інтерпретації Г. Коха, на думку вченого, не є досконалими: недолік полягає у вільному поводженні з оригіналом, що «перетворює»

їх на переспів, порушуючи не тільки «тканину Шевченкових образів, а і його думки» [6, с. 180]. Ю. Бойко-Блохин у цьому питанні суголосний із міркуваннями Є. Маланюка щодо «небезпек» переспіву [17, с. 930].

Принципово важливим питанням учений вважає відтворення в перекладі національного колориту. Ю. Бойко-Блохин зауважує, що не можна оминати, без порушення народного колориту поезії, такий стало повторюваний в українській народній поезії мотив, як «червона калина». Вченого категорично не задовольняють з цього приводу переклади Н. Гупперта та А. Курелли [6, с. 177]. Промовистим доказом неглибокого опанування української мови та дуже приблизних уявлень про українські звичаї і побут дослідникові видається й відтворення «образу українського весілля» в перекладі А. Курелли («Наймичка»).

Прикметні розмисли вченого про талант митця, а щодо перекладу – про «співмірність» талантів [6, с. 180]. З цим безпосередньо пов'язано й питання конгеніальності перекладу, яке Ю. Бойко-Блохин не лише принагідно порушує щодо інонаціональних перекладів Шевченкових творів, а й обґрунтовує у праці ««Фавст» Гете в перекладі М. Лукаша» (1980). Порівняльний аналіз українського «Фауста» не лише з німецьким оригіналом, а й із одними з найкращих його російських інтерпретацій (Б. Пастернак, М. Холодковський) дослідникові дає всі підстави для висновку про перевагу перекладу М. Лукаша. У цьому переконує вченого не лише те, що український перекладач передає оригінал «легше, пливкіше, точніше» [7, с. 178] (за спостереженнями Ю. Бойко-Блохина, тлумаченню, зокрема, Б. Пастернака «бракує ... у порівнянні з Лукашем – звукової легкості» [7, с. 178], дослідник зауважує й випадки зниження стилю у російському перекладі).

Характерну особливість «Фауста» вчений вбачає у «накладанні» різних стильових шарів (реалістичного, загадково-фантастичного, класичного, гротескового). Великою заслугою М. Лукаша як перекладача Ю. Бойко-Блохин вважає те, що йому вдалося відтворити не тільки цю «стильову різношаровість» у своєму перекладі, а й «зведеність стильової різношаровості у певну мистецьку зрівноважену концепційність» [7, с. 179]. Учений високо поціновує майстерний переклад (особливо з погляду стилю) другої частини поеми (відтворення ритму, розміру оригіналу, звукових ефектів, мелодики вірша). Ю. Бойко-Блохин підкреслює особливу увагу Лукаша-перекладача не лише до форми, а й до змісту першотвору. Український перекладач тонко передає символи Гетевого твору, що, в другій частині поеми, «набувають особливої значеннєвості» [7, с. 182]. Це ж стосується й відтворення образів. Зауважуючи, що автор українського «Фауста» «не шукає ... повної образної адекватності» (адже «перекладач – не копіст»), Ю. Бойко-Блохин вловлює «глибшу суттєву суголосність Лукаша у Гете» [7, с. 185]. Дослідник стверджує, що українському перекладачеві вдається влучно відтворити, зі збереженням лаконізму, прислів'я та афоризми Гете, а також адекватно передати німецький національний колорит за допомогою специфічно українських ідіом, фольклорних виразів. При цьому, зауважує дослідник, перекладач спромігся уникнути «українізації» «Фауста» (завдяки вживанню таких слів та ідіоматичних зворотів («знеобачки», «гориніж ходити», «нівроку», «і що за знак, що не вхоплю тропи ніяк»), які не співвідносяться виразно з українською фольклорною конкретикою, але «своїми особливостями натякають на закоріненість певних явищ у національній пракультурі ... І тут у Лукаша бачимо той самий підхід до мови, що й у Гете, – щось мовно вічне у «Фавсті» віддзеркалювати» [7, с. 186]. Це проникливе спостереження вченого, який надавав вагомому значення художньому перекладові у розвитку національної мови, потверджує, що з цього погляду

інтерпретація М. Лукаша виразно засвідчує й «мовоохоронну функцію» українського перекладу.

Ю. Бойко-Блохин доводить, що український перекладач «схопив» складність мови Гетевої поеми, її «різношаровість», яка «вбирає» мову різних верств, а це великою мірою взаємопов'язано зі «стильовою різношаровістю» «Фауста». Цьому сприяло використання тлумачем архаїзмів, які передають колорит, «дух епохи», а також творення неологізмів.

Ю. Бойко-Блохин доходить висновку про конгеніальність перекладу «Фауста» М. Лукаша, який вважає одним із найвизначніших інтерпретацій поеми Й.-В. Гете в європейських літературах загалом. Учений констатує: цим перекладом «засвідчила українська література свою зрілість у сім'ї європейських народів» [7, с. 187], обґрунтовуючи концептуальну тезу щодо вагомості ролі художнього перекладу як чинника утвердження національного письменства у світовому контексті (з огляду й на його сприйняття та місце у міжнародному просторі).

Висновки. Погляди Ю. Бойка-Блохина на художній переклад як багатоаспектну проблему, окреслюючи широкий діапазон вивчення цього складного міжмовного, міжлітературного та міжкультурного феномену (що засвідчує увага дослідника й до таких дискусійних нині перекладознавчих питань, як неперекладність та конгеніальність) вказують перспективи для подальшого розвитку компаративістики у цьому напрямку, відкриваючи нові обрії для наукових пошуків. Прикметно, що підходи та ідеї українського вченого (насамперед щодо вагомого значення перекладу у розвитку національної літератури, з акцентом на вияскравленні її своєрідності) залишаються винятково актуальними для вітчизняного [16] й зарубіжного [2] порівняльного літературознавства за сучасної епохи (з її тенденцією до уніфікації культур, коли «увага до відмінностей ... навіть мінімальних, або ж зовсім мікроскопічних ... стає ще потрібнішою та необхіднішою» [29, с. 55]). Це переконливо засвідчує винятково важливу роль наукової діяльності Ю. Бойка-Блохина у забезпеченні неперервності поступу української компаративістики, зважаючи на неможливість її повноцінного розвитку за радянського періоду.

Список використаної літератури

1. Александрова Г. Помежів'я (Українське порівняльне літературознавство кінця XIX – першої третини XX століття): моногр. / Г. Александрова. – Київ: ВПЦ Київський університет, 2009. – 415 с.; Aleksandrova H. Pomezhyvia (Ukrainske porivnialne literaturoznavstvo kintsia XX – pershoi tretyny XX stolittia): monohr. / H. Aleksandrova. – Kyiv: VPTs Kyivskiyi universytet, 2009. – 415 s.

2. Баснет С. Роздуми над літературною компаративістикою XXI століття // С. Баснет // Захід-Схід: основні тенденції розвитку сучасного порівняльного літературознавства: антологія / заг. ред. Л. Грицик. – Донецьк: Ландон XXI, 2012. – С. 13–20; Basnet S. Rozdumy nad literaturnoiu komparatyvistykoiu XXI stolittia // S. Basnet // Zakhid-Skhid: osnovni tendentsii rozvytku suchasnoho porivnialnoho literaturoznavstva: antolohiia / zah. red. L. Hrytsyk. – Donetsk: Landon XXI, 2012. – S. 13–20.

3. Бойко Ю. Український романтизм Центральної і Східної України у його стосунку до західноєвропейської романтики // Бойко-Блохин Ю. Вибране: в 4-х т. / Ю. Бойко-Блохин. – Мюнхен, 1974. – Т. III. – С. 249–268; Boiko Yu. Ukrainskyi romantyzm Tsentralnoi i Skhidnoi Ukrainy u yoho stosunku do zakhidnoievropeiskoi romantyki // Boiko-Blokhyn Yu. Vybrane: v 4-kh t. / Yu. Boiko-Blokhin. – Miunkhen, 1974. – Т. III. – С. 249–268.

4. Бойко Ю. До проблеми розвитку Франкового стилю // Бойко Ю. Вибрані праці / Ю. Бойко. – Київ : Медекол, 1992. – С. 94–109 ; Boiko Yu. Do problemy rozvytku Frankovoho styliu // Boiko Yu. Vybrani pratsi / Yu. Boiko. – Kyiv : Medekol, 1992. – S. 94–109.

5. Бойко Ю. Естетичні погляди Лесі Українки та її стильові шукання // Бойко Ю. Вибране / Ю. Бойко. – Мюнхен, 1981. – Т. 3. – С. 241–286 ; Boiko Yu. Estetychni pohliady Lesi Ukrainky ta yii stylovi shukannia // Boiko Yu. Vybrane / Yu. Boiko. – Miunkhen, 1981. – T. 3. – S. 241–286.

6. Бойко Ю. Переклади Шевченка на німецьку мову // Бойко Ю. Вибране / Ю. Бойко. – Мюнхен, 1974. – Т. II. – С. 165–180 ; Boiko Yu. Pereklady Shevchenka na nimetsku movu // Boiko Yu. Vybrane / Yu. Boiko. – Miunkhen, 1974. – T. II. – S. 165–180.

7. Бойко Ю. «Фавст» Гете в перекладі М. Лукаша // Бойко Ю. Вибране / Ю. Бойко. – Heidelberg : Carl Winter – Universitatsverlag, 1990. – Т. IV. – С. 177–187 ; Boiko Yu. «Favst» Hete v perekladi M. Lukasha // Boiko Yu. Vybrane / Yu. Boiko. – Heidelberg : Carl Winter – Universitatsverlag, 1990. – T. IV. – S. 177–187.

8. Блохин Д. Епістолярна спадщина Юрія Бойка-Блохина / Д. Блохин. – Мюнхен-Тернопіль, 2017. – Т. 3. – 601 с. ; Blokhyn D. Epistoliarna spadshchyna Yuriiia Boika-Blokhyna / D. Blokhyn. – Miunkhen-Ternopil, 2017. – T. 3. – 601 s.

9. Вайсштан У. «Рецепція» та «Дія» / У. Вайсштан // Захід-Схід : основні тенденції розвитку сучасного порівняльного літературознавства : антологія / заг. ред. Л. Грицик. – Донецьк : Ландон XXI, 2012. – С. 21–37 ; Vaisshtan U. «Retseptsiiia» ta «Diia» / U. Vaisshtan // Zakhid-Skhid : osnovni tendentsii rozvytku suchasnoho porivniialnoho literaturoznavstva : antolohiia / zah. red. L. Hrytsyk. – Donetsk : Landon XXI, 2012. – S. 21–37.

10. Галич О. А. Вітчизняне літературознавство другої половини ХХ століття : на шляху до об'єктивності / О. А. Галич // Історія літературознавства : підручн. – Луганськ, 2006. – Ч. 2 : Українське літературознавство. – С. 109–140 ; Halych O. A. Vitchyzniane literaturoznavstvo druhoi polovyny XX stolittia : na shliakhu do obiektyvnosti / O. A. Halych // Istoriiia literaturoznavstva : pidruchn. – Luhansk, 2006. – Ch. 2 : Ukrainske literaturoznavstvo. – S. 109–140.

11. Грицик Л. Українська компаративістика : концептуальні проєкції / Л. Грицик. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 297 с. ; Hrytsyk L. Ukrainska komparatyvistyka : kontseptualni proektsii / L. Hrytsyk. – Donetsk : Yuho-Vostok, 2010. – 297 s.

12. Дима А. Принципы сравнительного литературоведения / А. Дима. – Москва : Прогресс, 1977. – 229 с. ; Dima A. Printsipy sravnitel'nogo literaturovedeniya / A. Dima. – Moskva : Progress, 1977. – 229 s.

13. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Д. Дюришин. – Москва : Прогресс, 1979. – 320 с. ; Dyurishin D. Teoriya sravnitel'nogo izucheniya literatury / D. Dyurishin. – Moskva : Progress, 1979. – 320 s.

14. Ільницький М. «Мале літературне відродження» : літературна критика періоду МУРу // Ільницький М. Знаки доби і грані таланту / М. Ільницький. – Київ : КЛІО, 2014. – С. 109–128 ; Pnytskyi M. «Male literaturne vidrodzhennia» : literaturna krytyka periodu MURu // Pnytskyi M. Znaky doby i hrani talantu / M. Pnytskyi. – Kyiv : KLIU, 2014. – S. 109–128.

15. Корпанюк М. Ю. Бойко-Блохин (1909–2002) – літературний критик / М. Корпанюк // Наукові записки з української історії : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 30. – С. 92–99 ; Korpaniuk M. Yu. Boiko-Blokhyn (1909–2002) – literaturnyi krytyk / M. Korpaniuk // Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii : zb. nauk. pr. – 2012. – Vyr. 30. – S. 92–99.

16. Лімборський І. Методологічні стратегії літературознавчої компаративістики у сфері художнього перекладу // *Theory of Translation and Comparative Literature. Anthology of Critical Materials* / Edited by Igor Limborsky. – Черкаси, 2009. – С. 3–6 ; Limborskyi I. Metodolohichni stratehii literaturoznavchoi komparatyvistyky u sferi khudozhnoho perekladu // *Theory of Translation and Comparative Literature. Anthology of Critical Materials* / Edited by Igor Limborsky. – Cherkasy, 2009. – S. 3–6.
17. [Маланюк Є.] [Рец. на кн. : Пісня пісень / укр. мовою звіршував Б. Кравців. – Львів : Накладом О. Микитки-Стецишин, 1935. – 48 с.] / [Є. Маланюк] // *Вісник*. – 1935. – Т. 4, Кн. 12. – С. 929–931 ; [Malaniuk Ye.] [Rets. na kn. : Pisnia pisen / ukr. movoiu zvirshuvav B. Kravtsiv. – Lviv : Nakladom O. Mykytky-Stetsyshyn, 1935. – 48 s.] / [Ye. Malaniuk] // *Visnyk*. – 1935. – Т. 4, Кн. 12. – S. 929–931.
18. Мельник В. Відродження майбутнього / В. Мельник // *Слово і час*. – 1992. – № 7. – С. 16–17 ; Melnyk V. Vidrozhennia maibutnoho / V. Melnyk // *Slovo i chas*. – 1992. – № 7. – S. 16–17.
19. Наливайко Д. Компаративістика в системі літературознавчих дисциплін // Наливайко Д. *Компаративістика й історія літератури* / Д. Наливайко. – Харків : Акта, 2007. – С. 5–42 ; Nalyvaiko D. Komparatyvistyka v systemi literaturoznavchukh dystsyplin // Nalyvaiko D. *Komparatyvistyka u istoriia literatury* / D. Nalyvaiko. – Kharkiv : Akta, 2007. – S. 5–42.
20. Олійник О. До 90-річчя Бойка-Блохина / О. Олійник // *Слово і час*. – 1999. – № 3. – С. 41–43 ; Oliinyk O. Do 90-richchia Voika-Blokhyna / O. Oliinyk // *Slovo i chas*. – 1999. – № 3. – S. 41–43.
21. Тетерина Д. Життя і творчість Юрія Бойка-Блохина / Д. Тетерина. – Мюнхен-Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1998. – 271 с. ; Tetryna D. Zhyttia i tvorchist Yuriia Voika-Blokhyna / D. Tetryna. – Miunkhen-Kyiv : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy, 1998. – 271 s.
22. Тетерина О. Українська перекладознавча думка другої половини XIX – початку XX століття у проєкції сучасної компаративістики / О. Тетерина // *Слово і час*. – 2018. – № 3. – С. 45–58 ; Teterina O. Ukrainska perekladoznavcha dumka druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia u proektsii suchasnoi komparatyvistyky / O. Tetryna // *Slovo i chas*. – 2018. – № 3. – S. 45–58.
23. Топер П. Перевод в системе сравнительного литературоведения / П. Топер. – Москва : Наследие, 2000. – 254 с. ; Toper P. Perevod v sisteme sravnitel'nogo literaturovedeniya / P. Toper. – Moskva : Nasledie, 2000. – 254 s.
24. Тороп П. Тотальный перевод / П. Тороп. – Тарту : Издательство Тартуского университета, 1995. – 220 с. ; Torop P. Totalnyu perevod / P. Torop. – Tartu : Izdatelstvo Tartuskogo universiteta, 1995. – 220 s.
25. Хороб С. Науковий універсум Володимира Державина / С. Хороб // Державин В. *Література і літературознавство : вибрані теоретичні та літературно-критичні праці* / В. Державин. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – С. 3–6 ; Khorob S. Naukoviy universum Volodimira Derzhavina / S. Khorob // Derzhavin V. *Literatura i literaturoznavstvo : vibrani teoretichni ta literaturno-kritichni pratsi* / V. Derzhavin. – Ivano-Frankivsk : Play, 2005. – S. 3–16.
26. Boyko-Blochyn J. Byrons Einfluß auf die russische, ukrainische und polinische Literatur // Boyko-Blochyn J. *Gegen den Storm. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der slavischen Literaturen* / J. Boyko-Blochyn. – Heidelberg : Carl Winter – Universitätsverlag. – P. 28–54.
27. Even-Zohar I. Polysystem Studies / I. Even-Zohar // *Poetics Today*. – 1990. – Vol. 11, № 1. – P. 9–26.

28. Scholz F. Laudatio für Jurij Bojko-Blochyn aus Anlaß seines 80. Geburtstages am 25. März 1989 / F. Scholz. – Heidelberg : Carl Winter – Universitätsverlag. – 1989. – P. 7–15.

29. Toudoire-Surlapierre F. Notre besoin de comparaison / F. Toudoire-Surlapierre. – Paris : Orizons, 2013. – 187 p.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2018.

O. Teterina

**Y. BOYKO-BLOKHIN: TRANSLATION OF LITERARY WORKS
IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL LITERATURE**

The article touches upon the approach of Y. Boyko-Blokhin to translation theory in the context of modern comparativistics (S. Bassnett, D. Dyurishin, P. Toper, P. Torop). Multidimensional understanding by the expatriate scholar of literary translation as a scientific problem is highlighted, with the emphasis on subordination of merely translation issues, which are important for the development of the art of translation and formation of traditions of translation, to general literary issues. Relevance to our contemporaries of Y. Boiko-Blokhin's views on the role of literary translation in national literary development – as an instrument of language development, source of content-related and formal enrichment / renewal of national literary writing, stimulus, impulse for original creative work – Is proved by comparative analysis (translations into German of Shevchenko's writings; Ukrainian interpretation of «Faust» by M. Lukash). Special attention of the researcher is paid to clarification of significance of literary translation for stylistic progress of Ukrainian literature (romanticism, neo-romanticism). The importance of conclusions of the researcher about the role that literary translation as creative rethinking of foreign artistic and aesthetic experience plays for literature as a whole, and specifically in relation to national peculiarity of Ukrainian literature (translation by Ivan Franko of Lord Byron's «Cain» as an impulse for creation of original poem «The Death of Cain»), is proved.

It is emphasized that views of Y. Boyko-Blokhin on literary translation as a scientific problem, while outlining the vast scope of investigation of this complex interlingual, interliterary and intercultural phenomenon (based on the researcher's attention to such controversial issues for today as untranslatability and congeniality), show possibilities for further development of comparativistics in this direction. It is pointed out that approaches and ideas of the Ukrainian scholar (particularly as for importance of translation for development of national literature, with the emphasis on expression of its originality) do not become irrelevant for national and foreign comparative literary studies of the modern age (with its tendency to unification of cultures).

The role of vision by Y. Boyko-Blokhin (who developed the traditions of national comparative studies and, at the same time, applied the newest West European methodology) of translation as a general literary problem for continuous development of Ukrainian comparative literary studies is analyzed with due account for impossibility of its full-fledged progress during the Soviet period.

Key words: *literary translation, national literature, impulse, foreign artistic and aesthetic experience, interpretation.*